

האנומליה של גלי צה"ל:

אזרחים מגנים על תחנה צבאית

תחנת רדיו בשירות הצבא היא דבר בעייתי במשטר דמוקרטי, ובכל זאת, כבר 60 שנה פועלת בישראל תחנת שידור צבאית ובכל הפעמים שבהן ניסה הצבא להשתיק אותה הוא נאלץ להרים ידיים. ד"ר אורן סופר, איש האו"פ, מסביר במחקר חדש איך זה קרה

חגיגות 60 שנה לגלי צה"ל (גל"צ) צוינו בתקשורת הישראלית בהרחבה, אך סיפורה של התחנה הצבאית הוא נושא ראוי גם למחקר אקדמי, ואמנם ד"ר אורן סופר מהמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת באוניברסיטה הפתוחה עוסק בשנים האחרונות בחקר מה שהוא מכנה "האנומליה של גלי צה"ל – שידורי הצבא בישראל ככוח פלורליסטי-אוונגרדי".

ד"ר סופר אינו הראשון הרואה בגלי צה"ל אנומליה. גם אבי בניהו, דובר צה"ל ששימש בעבר כמפקד התחנה, נזקק למונח הזה בראיון שנעשה עמו במסגרת המחקר: "אנחנו תחנה צבאית, שהצבא מקיים, מממן ומחזיק אותה, אבל זו אנומליה. אין דבר כזה בשום מקום בעולם שאתה מתקשר לפרלמנט, עונים לך 'הכנסת שלום', אתה מבקש לדבר עם לשכת היו"ר ושומע ברקע (תוך המתנה להעברה) 'כאן גלי צה"ל', שידורי צבא הגנה לישראל'. בכל מדינה אחרת זו הכרזת הפיכה. מדובר באנומליה שלא הצלחתי להסביר לאף אחד מאזרחי הזרים שביקרו בגלי צה"ל. אין לי ספק שאם היום היה מתנהל דיון אם להקים תחנה צבאית, התשובה הייתה שלילית אבל אין לי ספק, שכל עוד יש פנינה כזאת צריך לשמור עליה".

ד"ר סופר: "בדרך כלל כשצבא מחזיק באמצעי תקשורת המונים הדבר נתפס כבעייתי מבחינה חוקתית-דמוקרטית, כי צבא לא אמור להיכנס לתחומים כאלה. והנה כאן בישראל פועלת כבר 60 שנה תחנת שידור צבאית, וזה כמה עשרות שנים היא נתפסת דווקא כמבצר הדמוקרטיה הישראלית, מופת של פלורליזם וחופש ביטוי. בכל פעם שהצבא עושה ניסיון לפגוע בה, לוחמי זכויות אזרח וחירויות יסוד יוצאים להגן עליה בחירוף נפש. בעידן של ריבוי תחנות שידור, גלי צה"ל שוב אינה ממלאת את התפקיד שמילאה בעבר בחברה הישראלית. בשנות השבעים והשמונים, למשל, היא הייתה גוף מרכזי ואף מוביל בתקשורת הישראלית ומבחינות מסוימות

בניין גלי צה"ל: העליבות כסוג של ביטוח (הצילום – באדיבות "במחנה")

הייתה גורם אוונגרדי מבחינה תרבותית-חברתית. השאלה המתבקשת היא: איך זה קרה? "זה כמובן לא קרה בבת אחת – וגלי צה"ל עברה כמה וכמה גלגולים עד שהפכה לתחנה המוכרת לנו היום.

תקליטים בהשאלה מהחנויות

"בטקס חנוכת התחנה, ב-24 בספטמבר 1950, הגדיר ראש הממשלה ושר הביטחון דוד בן גוריון את שתי המטרות העיקריות של התחנה החדשה. הראשונה – להיות מכשיר ביטחון והתגוננות, אמצעי קשר יעיל לכוחות הצבא הסדיר וצבא המילואים. והשנייה – להיות מכשיר לחינוך הנוער והעם, אמצעי לקליטת העולים, להנחלת הלשון וידיעת הארץ. סיפוק צרכים בידוריים כלשהם לא עמד במוצהר כלל על הפרק.

"בשנות החמישים, שידרה התחנה מדי יום 3.5 שעות, מ-18:30 עד 22:00. באותה עת שידרה תחנת קול ישראל 16 שעות ביום. תאורטית השידורים היו מיועדים לחיילים אבל לא רק להם. מלכתחילה הייתה כוונה ברורה לשדר גם לציבור האזרחי, מתוך אותה תפיסה כללית ששלטה אז של 'כל העם צבא'. בתחילת דרכה עמד רדיוס השידור של התחנה, ששידרה מרמת גן, על כ-30 קילומטר, כך שרוב יחידות צה"ל נותרו מחוץ לטווח הקליטה.

"מעיון בהתכתבויות פנימיות בתקופה זו עולה שהצבא ראה בתחנה שופר מרכזי של המטה הכללי, גורם בעל תפקיד חינוכי חשוב שבא להעביר מסרים, להכתיב סדר יום ולהשפיע על החברה הישראלית – גם אם בפועל לוח המשדרים היה דל מאוד. את החדשות לקחו מקול ישראל. היה אמנם יומן צה"ל, אך הוא היה מצומצם מאוד. חלק ניכר משעות השידור המעטות הוקדש למוזיקה. לא רק למוזיקה פופולרית ותוכניות מהסוג של 'המחנה רוקד' ו'ד"ש עם שיר' אלא גם הרבה מוזיקה קלאסית, שתפסה כמעט 25 אחוז מלוח השידורים (על פי מדגם של לוחות השידורים מאותה תקופה). לפי תכתובת פנימית, האוסף של התחנה הצעירה עמד על 1,300 תקליטים של מוזיקה פופולרית ו-1,040 תקליטים של מוזיקה קלאסית. מתוך רצון לשדר מוזיקה עדכנית החיילים-שדרנים שאלו תקליטים מאנשים פרטיים ומחנויות בשעת סגירתן, תוך הבטחה להחזיר את התקליטים בבוקר שלמחרת. הצבא לא חשב שהוא צריך להשקיע כספים בתחנה מפני שקיומה עמד תדיר בסימן שאלה וכל העת עלו הצעות לסגור אותה, או לאחד אותה עם קול ישראל. אך משהו משתנה בשנים 1962-1963 בעקבות ההצלחה חסרת התקדים של סדרת התסכיתים 'משפחת שמחון'. באותה עת גם מתרחבות שעות השידור אל שעות הבוקר, בתוכניות כמו 'מוזיקה לשעת השק"ם' ועוד".

יצחק לבני ממציא את התחנה מחדש

השינוי הגדול בא אחרי מלחמת ששת הימים עם מינויו של יצחק לבני, עורך "במחנה", למפקד גלי צה"ל.

"נכון. לבני מחולל מהפכה בגלי צה"ל. הוא משנה את אופייה של התחנה והופך אותה מתחנה צבאית, שבאה לשרת את הצבא ופונה בעיקר לחיילים, לגורם תקשורת כללי, אזרחי בעיקרו וברוחו. המהפכה מתחוללת תוך הרחבה ניכרת של אמצעים ושל שעות שידור, שלבני משיג לא באמצעות אכ"א או קצין חינוך ראשי, שהם אלו שאמורים להיות אחראים

על התחנה ועל תקציביה, אלא בזכות קשרים אישיים שהוא מצליח ליצור עם אנשים בצמרת הצבא. לעיתים קרובות הדברים נעשו ללא עבודת מטה מסודרת.

"המהפכה הייתה לא רק בתכנים ובאופי השידורים אלא גם בהגשה הרדיופונית שנהייתה חופשית, אישית והרבה פחות מכופתרת. שוב לא מנסים להסתיר מאוזנו של המאזין צחוקים, שיעולים ורעשים באולפן, אלא אף מבליטים אותם מתוך הבנה שדווקא הם אלו שתורמים ליצירת אינטימיות חיונית עם המאזין, בייחוד בתקופה שבה הטלוויזיה נכנסת לתמונה והרדיו צריך 'להמציא את עצמו מחדש'. גם דלות האמצעים היא מקור לחידושים. כך יוזמת התחנה דלת הכתבים ומכשירי ההקלטה, שמתקשה להוציא צוותים להקלטות חוץ ומתקשה לא פחות לערוך את הכתבות באולפניה הזעירים והדלים – את הדיווח והראיון באמצעות הטלפון, חידושים שקול ישראל עתיד לאמץ ברבות השנים".

איך אפשר להסביר את הסובלנות שהצבא מפגין כלפי מה שקורה בתחנת הרדיו שלו? איך הוא מקבל בסלחנות כזאת את המגמה האוונגרדית שמכניס לבני ללוח השידורים, ריבוי תוכניות התרבות (מדגם השידורים מלמד על עלייה מ-1% בלבד לכ-9%)?

"מה שיכול להסביר את הסלחנות המפליאה הזאת היא אולי דווקא הדומיננטיות של הצבא בחברה הישראלית אחרי הניצחון הצבאי שהושג במלחמת ששת הימים. הממסד הצבאי מרגיש כל כך בטוח בעצמו ובכוחו שהוא יכול להרשות לעצמו להתיר את הרסן בביתו פנימה, 'לתת לנערים לשחק לפניו', לתת להם להתפרע ולהשתגע כרצונם בתחנה ב.פ. לבני גם נזהר בתחילת הדרך לא לפלוש לתחום האקטואליה הפוליטית שעלול להיות רגיש מבחינת הצבא – וההתרחבות היא בעיקר בתחום התרבות, עם דגש מיוחד על התחום המוזיקלי, שבו גלי צה"ל מבססת את עצמה כנושאת דגל מהפכת הפופ/רוק, ברוח מה שרווח בעת ההיא בתחנות רדיו מערביות. תרבות הפופ/רוק נקשרה במרדנות ובסרבנות שעמדה בניגוד חריף לקונפורמיות הצבאית. על פי מנחם מאונטר, המרדנות הזאת סורסה בשידורי התחנה באמצעות מה שלבני כינה 'שיטת הסנדוויץ', שלפיה בין תכנים פופולריים ומרדניים, כביכול, שולבו תכנים רציניים ואידאולוגיים".

פרופיל תקשורתי גבוה כחומת מגן

"לבני, שבתקופה מסוימת היה בעלה של המשוררת דליה רביקוביץ' והשתייך למה שנתפס כ'חוגי הבוהמה התל אביבית', משך אל התחנה אנשים כמו דן בן-אמוץ, יעקב אגמון ואחרים ויזם פרויקטים ייחודיים כמו הלחנת שירי משוררים, שהעשירו את עולם המוזיקה הקלה הישראלית בתכנים איכותיים.

"פעילותו ביססה את מעמדה של התחנה כתחנה מכתובת טעם, הממלאת תפקיד של אוונגרד תרבותי מוערך בחברה הישראלית – מה שחזיק בקרב הצבא את ההרגשה שמדובר בתחנה שגם אם היא עושה דברים לא מקובלים, היא בסך הכול נכס שאין לפגוע בו. ועם זאת, כשדן בן-אמוץ 'עובר את הגבול', שר הביטחון משה דיין מורה ב-1970 להוריד את תוכניותו מלוח השידורים והתחנה נאלצת, בסופו של דבר, לציית.

נקודת הציפון החשובה הבאה היא 1973, שנת מלחמת יום כיפור.

"נכון, המלחמה כמעט כופה על קול ישראל שידור משותף עם גלי צה"ל ונותנת מעין גושפנקא סמלית לחשיבותה הרבה של התחנה כגוף תקשורת משמעותי. לגל"צ יש יתרונות ברורים על קול ישראל בעת מלחמה: יש לה אנשי מילואים שמדווחים מהחזיתות, צי מכוניות מגויסות, ומשאבי צבא הזורמים כמעט ללא הגבלה בעת מלחמה. לכן, עם כל ההסתייגות והרתיעה, נותנים אנשי קול ישראל את ידם לאולפן המשולב המשדר 24 שעות ביממה ומגישים ארבעה יומני חדשות. השידור הרציף הפרץ סופית את האגדה שאם המשדרים של גלי צה"ל ישדרו יותר מכמה שעות ביום הם יתחמו ויתפוצצו.

יצחק לבני – האיש שתרם לתהליכי השינוי בתחנה (באדיבות "במחנה")

24 שעות שידור ביממה

"בסיום המלחמה, עם פירוק האולפן המשולב, המשיכה גל"צ לשדר 24 שעות ביום ועוררה בכך את התנגדות קול ישראל ורשות השידור שטענו שקול ישראל, כתחנת השידור הבכירה בארץ, היא היחידה שצריכה לשדר ברציפות. אבל עד מהרה התברר שהרחבת שעות השידור של קול ישראל קשורה בדרישות שכר מצד הטכנאים. כהחלטת ביניים, שהפכה למצב של קבע, הוחלט כי גלי צה"ל תמשיך לשדר 24 שעות ביממה, בעוד קול ישראל תפסיק את שידוריה בשעות הלילה. עד שנות התשעים גלי צה"ל הייתה התחנה היחידה ששידרה 24 שעות ביממה.

"המעבר לשידור רציף יצר ביקוש לתכנים חדשים ואפשר לחיילים מתלמדים לערוך ולהגיש תוכניות בעלות אופי אישי וחדשני, תוך יבוא פורמטים מתחנות רדיו וטלוויזיה בחו"ל, דבר שרק חיזק עוד יותר את האופי החדשני של התחנה. לאחר שפורק האולפן המשותף עם קול ישראל בתום מלחמת יום כיפור, המשיכו בגל"צ לשדר ארבעה יומני חדשות ביום מה שהפך את מערכת החדשות והאקטואליה לעמוד התווך של התחנה. יש סמליות רבה בכך שהיסוד האזרחי בתחנה מתחזק כל כך לאחר מלחמת יום כיפור, שמהווה נקודת מפנה ביחס התקשורת לממסד הביטחוני, תוך נטישת הנכונות המסורתית לקבל את עמדותיו ללא עוררין. "אבל דווקא הגברת התוכן החדשותי בלוח השידורים הציבה בימי מלחמת לבנון (הראשונה) את התחנה בפני דילמה שכמעט הובילה לסגירתה. מלחמה זו, שבה לראשונה נסדק הקונצנזוס הציבורי סביב המהלכים הצבאיים שביצע

גלי צה"ל: ציוני דרך
(מתוך גיליון "במחנה", שהוקדש ל-60 שנה לגלי צה"ל)

- 1950: תחילת השידורים
- 1954: מצעד פזמונים ראשון משודר בגלי צה"ל
- 1956: נקבע התקן לגלי צה"ל: 3 אנשי קבע ו-10 חיילים בסדיר
- 1956: התחנה עוברת ליפו
- 1962: שידור אופרת הסבון הרדיופונית "משפחת שמחון"
- 1967: הציוד והתקליטייה של רדיו רמאללה מועברים לגל"צ
- 1970: שר הביטחון משה דיין מורה להפסיק לשדר את תוכניתו של דן בן-אמוץ
- 1972: "ערב שירי משוררים" ראשון
- 1973: מלחמת יום כיפור והאולפן המשולב עם קול ישראל
- 1974: מתחילים לשדר את "ציפורי לילה"
- 1977: מתחילים בשידורי "האוניברסיטה המשודרת"
- 1982: דן שילון מושעה לאחר ששאל בשידור: "איך יוצאים מהפלונטר?"
- 1984: הרמטכ"ל משה לוי מורה להפסיק את שידור יומני החדשות
- 1985: אנשי התחנה עותרים לבג"ץ ודורשים לבטל את החלטת הרמטכ"ל
- 1988: נאסר שידור השיר "יורים ובוכים" של סי היימן
- 1990: הוראת הפיקוד העליון 2.0617 מעגנת לראשונה את מעמד גל"צ
- 1991: הרמטכ"ל אהוד ברק דורש לנתק את גל"צ מצה"ל. 82% מהציבור מתנגדים
- 1993: גלגלצ יוצאת לדרך
- 1996: מהדורות חדשות עצמאיות של גל"צ מדי שעה
- 1999: מזכ"ל תנועת בני עקיבא: "שירות חובשי כיפה בגל"צ – יעד לאומי"
- 2005: הכנסת מאשרת את חוק "גלי צה"ל – שידורי חסות ותשדירי שירות"
- 2007: מצבת כוח האדם: 306 אזרחים וחיילים, 295 אנשי מילואים

"החלטת" תוצאות

"לבני מאמץ גישה תקשורתית שונה מאוד מזו של קודמיו. בעוד בעבר חוסר הבהירות לגבי עתיד התחנה הוביל אותה לשמור על פרופיל נמוך, לבני נוקט מדיניות הפוכה של חשיפה תקשורתית מקסימלית ושמירה על פרופיל ציבורי גבוה. עם הזמן אלו נהיות 'תעודת הביטוח' של התחנה. פגיעה בתחנת השידור התורמת תרומה כה משמעותית וכה מוערכת לתרבות הישראלית מתחילה להיתפס כניסיון פגיעה ב'פולרליזם התרבותי והתקשורת הישראלי'. לראשונה נוצרה תחרות בין קול ישראל לבין גורם רדיופוני נוסף שהחזיק מערכת חדשות עצמאית. בתקופה שבה יש לקול ישראל מונופול על השידור ברדיו ובטלוויזיה, ולכן פגיעה בתחנה נתפסת כצעד שאסור לעשותו. ואמנם, קו ההגנה הזה, שנהייה דומיננטי בשנות השמונים, הוא שהציל את התחנה במשבר החמור שפקד אותה בימי הרמטכ"לים רפול, משה לוי ואחר כך אהוד ברק."

רב אלוף משה לוי (במרכז) ביקש לסגור את מחלקת החדשות. שר הביטחון יצחק רבין גיבה אותו (לשכת העתונות הממשלתית / סער יעקב)

"האיום המשמעותי האחרון – לא רק על אופייה של התחנה אלא על עצם קיומה – בא עם כניסתו של אהוד ברק לתפקיד הרמטכ"ל. ברק, שהצהיר שכדי לחסוך הוא יסגור 'כל דבר בצבא שאינו יורה', דיבר בגלוי על כוונתו להוציא את גלי צה"ל מהצבא, כשהפירוש המעשי עשוי היה להוביל לסגירת התחנה.

"התגובה ליוזמה של ברק הייתה מהירה וחד-משמעית. ועדת משנה של הכנסת הוקמה לדון בעניין וקבעה כי על גלי צה"ל להמשיך ולפעול בתוך הצבא במימון רשות השידור. גם שר האוצר יצחק מודעי הבהיר שהוא מתנגד לסגירת התחנה וכי יפעל למציאת פתרון תקציבי שיאפשר את קיומה. בעיתונות התפרסמו סקרי דעת קהל שהראו תמיכה גורפת בהמשך פעילותה של התחנה במסגרת הצבא. כל אלו הבהירו את המעמד האיתן שהתחנה רכשה לעצמה בקרב הציבור הישראלי.

"הכישלון הזה של ברק, רמטכ"ל חזק ומוערך, הפך למעין פוליסת ביטוח של גלי צה"ל. כפי שטען אפרים לפיד, שהיה באותם ימים מפקד התחנה (הוא מונה לתפקיד לאחר שהיה דובר צה"ל, וזאת כחלק מניסיונות המערכת הצבאית לחזק את היסוד הצבאי בתחנה על חשבון הרכיב האזרחי): 'אני לא מעלה על דעתי שב־60 השנה הקרובות איזשהו רמטכ"ל ילך על צעד כזה (של סגירת התחנה) למרות שרבים חושבים כמוהו (כמו ברק)'. מבחינה זו, האיום של ברק היה כנראה באמת האיום המשמעותי האחרון.

"אבל הקיום ה'מובטח' – מובטח כל עוד יש מאזינים שרוצים את התחנה ואפשר לראות את העניין הגובר בסקרים אצל קברניטי התחנה. עם הזמן אימצה לעצמה התחנה אמות מידה של השידור מסחרי למדידת הצלחה. כשהסקרים הצביעו על נטישה של הקהל הצעיר לטובת תחנת קול השלום של אייבי נתן ורשת ג' – התחנה הגיבה בפיצול השידורים לשידור ב־AM ו־FM. ב־AM שידרו אקטואליה ו־FM – מוזיקה. אחרי כמה ניסיונות לא מוצלחים, לנוכח החשש מפני עידן התחנות האזוריות, הגיעו לנוסחה המנצחת של הקמת גלגלצ –

צה"ל, יצרה קושי אמיתי שעמו נאלצו אנשי התחנה להתמודד: כתחנה צבאית היה עליה להתגייס לטובת המטרות הצבאיות ולשרת אותן ללא עוררין. מנגד, כגורם עיתונאי תקשורתי שגיבש לעצמו תפיסה עצמית של שידור ציבורי מקצועי, היה עליה לתת ביטוי גם לעמדות הנוגדות את עמדות הצבא. על צבי שפירא, שעמד בראש התחנה באותה עת, הופעל לחץ כבד מצד יועצי התקשורת של ראש הממשלה ושר הביטחון ליישר קו – או בעצם להתכופף. שניים מעובדי התחנה, אבשלום קור ועמנואל הראובני, טענו אז כי גלי צה"ל הפכה לשופר של עמדות שמאלניות. הרמטכ"ל רפאל איתן מינה קצין בודק שהזים את הטענות נגד התחנה וקבע כי היא פעלה באופן ראוי.

"אבל העימות עם הצמרת הביטחונית נמשך והתוצאה הייתה החלטתם של שר הביטחון יצחק רבין ושר הרמטכ"ל משה לוי ב־1985 לסגור את מחלקת החדשות של גלי צה"ל. לכאורה מסיבות תקציביות, אבל בפועל בגלל חוסר הנחת שנגרם לצבא מהעיסוק של התחנה בנושאים פוליטיים שנויים במחלוקת. התחנה 'התנדבה' לקצץ אפילו יותר מהנדרש ממנה ובלבד שיתאפשר לה להמשיך ולקיים את מחלקת החדשות. ההצעה נדחתה על יד הצבא ואזרחים עובדי צה"ל מאנשי התחנה אף עתרו לבג"ץ. בסופו של דבר הושגה פשרה שלפיה הומרו שידורי החדשות במשדרי אקטואליה בעלי אופי קל יותר. הנוסחה אפשרה לתחנה לצלוח את ימי העימותים הסוערים של שנות השמונים. עם הזמן האיסור לשדר חדשות התפוגג, ובשנות התשעים גלי צה"ל חדלה להעביר את מהדורות החדשות מקול ישראל והחלה לשדר מהדורות חדשות עצמאיות."

הכישלון של אהוד ברק: "פוליסת ביטוח"

הרמטכ"ל משה לוי רצה לסגור את מחלקת החדשות. הרמטכ"ל אהוד ברק תכנן לסגור את התחנה כולה.

באדיבות "במחנה"

כשר הביטחון נהנה ברק להתארך בתחנה שאותה רצה לסגור כרמטכ"ל (באדיבות "במחנה")

שמוכיחה את יכולתו של הגוף הזה להתאים את עצמו למציאות התקשורתית המשתנה בארץ.

אז של מי גל"צ עכשיו? הרי היא לא של הצבא.

"אבי בניהו ניסח זאת יפה כשהסביר את ייחודה של גלי צה"ל: 'אתה יודע מה הכי טוב בגלי צה"ל? אין עליך אף אחד. אין לך מועצת מנהלים, אין לך ועד מנהל, אין לך דירקטוריון, אין לך כלום. אתה לא צריך להוכיח רווח כספי. אתה מסתכל ויש לך את השמים, אתה ואלוהיך והמאזינים שלך. היחידים שאתה חייב להם זה המאזינים'.

"הקביעה הזאת של בניהו אמנם רחוקה מלהיות נכונה – התחנה עומדת בפני לחצים שונים ומכיוונים רבים, אבל במידה רבה היא גם משוחררת מלחצים מסחריים בוטים המאפיינים את השידור המסחרי, או מלחצים פוליטיים בוטים, המאפיינים את השידור הציבורי. ללא ספק, גל"צ היא נושאת הדגל של התקשורת ההגמונית, המתיישרת עם המיינסטרים הישראלי ומקבלת כמובנים מאליהם 'אילוצים' של ביטחון, תוך שמירה על ממלכתיות. קיומו של הפלורליזם מובטח בתוך המסגרת הזאת. הרי לא יעלה על הדעת, שהתחנה הצבאית תשבור את הכלים 'באמת' ותערער על קו המחשבה הישראלי באופן בוטה. השפעתה של התחנה בהיבט זה היא עצומה שכן היא משמשת בית ספר לבכירים רבים בתקשורת הישראלית. כמו שציין בצדק גדעון לוי במאמר שכתב ב'הארץ' לרגל 60 שנה לגלי צה"ל, בוגרי גלי צה"ל ממשיכים לציית לערכים ההגמוניים-לאומיים האלה שעליהם גדלו גם כשהם מגיעים למקומות ולכלי תקשורת אחרים."

איך אפשר להסביר את העובדה שגם היום התחנה משדרת מאותו בניין עלוב ביפו?

"היו כבר דיבורים על הקמת בניין חדש. האגודה למען החייל הציעה לבנות בניין שבו היא תאכלס את שתי הקומות הראשונות וגל"צ תתמקם בקומות העליונות. זאב דרורי, מפקד גלי צה"ל לשעבר, אמר שהציעו לו קומה בעזריאלי רק כדי שיגידו 'שידורי גל"צ מעזריאלי', אבל בצבא אמרו לו מיד לרדת מזה, כי לא יכול להיות שהוא יסתכל על המטכ"ל מלמעלה. אבל העליבות הזאת הפכה להיות גם סוג של אידאולוגיה. התחנה מנפנפת בה ואומרת: 'תראו באיזה מקום אנחנו שוכנים – ותראו איזו איכות של עבודה אנחנו עושים'. משה שלונסקי, גם הוא מפקד התחנה בעברו, נחרץ מאוד בעניין הזה: לדעתו, ביום שהתחנה תעבור מיפו – אפשר יהיה לשכוח ממנה. כלומר העליבות היא גם סוג של תעודת ביטוח".

פרופ' יהודית גל-עזר

ביום העיון בשם "העתיד הוא לא מה שהיה פעם", שבו צוינה חנוכת מרכז המחקר החדש לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה באו"פ, בירכה סגנית נשיאת האו"פ פרופ' יהודית גל-עזר על הקמת המרכז והביאה עדות משלה לכך שהעתיד כבר לא מה שהיה. פרופ' גל-עזר סיפרה: "בר, אחד מנכדתי, בא אליי הביתה, וביקש להתכונן לבחינה בתנ"ך. הוא שאל אם יש לי במקרה ספר תנ"ך מלא. ענית לו שכמובן שיש לי – ואפילו כמה עותקים ושאלתי אותו מה בדיוק הוא צריך והוא אמר לי שהוא צריך את ספר שמואל ב'. אמרתי לו – חכה לי כאן רגע – והלכתי מהסלון אל החדר הסמוך שבו עומדת הספרייה. לקחתי משם את הספר – ועוד טרם שבתתי אליו שמעתי אותו צועק לי – 'סבתא, די, אני לא צריך את הספר. הסתדרתי כבר'. שבתתי אליו מופתעת ושאלתי אותו איך הוא בדיוק הסתדר, ואז הוא אמר לי שנזכר שחבר הראה לו איך אפשר להוריד לאייפוד ספר תנ"ך מלא ולהגיע כך לספר שמואל ב', והנה הוא כבר עשה זאת וספר שמואל ב' בידו. זה לא מעט שנים תחום העיסוק והמחקר שלי הוא מדעי המחשב והשימוש במחשבים לא זר לי ואני בהחלט ממליצה להיעזר בפוטנציאל הגלום במחשב בכל פעילות שבה יש למחשב ערך מוסף, אבל במקרה הזה נראה לי נכון להגן על כבודו של הספר ואמרתי לו – אבל למה לך להסתכל בעמוד קטן כל כך – כאשר בספר הכול גדול, ברור ועוד עם פירוש. אבל הוא לא רצה לשמוע. 'מי צריך את הספר. פה אני יכול לשנות את הפונט כרצוני, להגדיל להקטין, זה הכי נוח לי. לא צריך ספר', הוא ענה. אז, גבירותיי ורבותיי, העתיד באמת לא מה שהיה פעם."

באותו יום עיון, נשאה פרופ' שרה גורירונזבליט מהמחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה באו"פ הרצאה בנושא "הטמעת טכנולוגיות חדשניות בהשכלה הגבוהה: מגמות ואתגרים". בין היתר היא הזכירה את דבריו של איש האשכולות הבריטי, סר ארתור קלארק שכתב בין היתר את "אודיסאה לחלל", והיה אדם בעל חזון אדיר. קלארק אמר: "כאשר באים לדבר על טכנולוגיה חדשה, רוב האנשים נוטים להעריך את השפעותיה יתר על המידה בטווח הקצר – ומעריכים אותה פחות מן הראוי בטווח הארוך". וזה אמנם מה שקורה לדבריה של פרופ' גורירונזבליט בהקשר לטכנולוגיות הדיגיטליות. כאשר צצה טכנולוגיה חדשה היא מעוררת התפעלות והתלהבות לא תמיד מבוססות, וכאשר בהמשך היא לא מגשימה את כל התקוות הלא מציאותיות שתלו בה – ממעיטים בערכה ובהשפעותיה העתידיות. אין ספק שהטכנולוגיות הדיגיטליות ימשיכו להשפיע באופן מהותי על עיצוב מחדש של סביבות למידה אקדמיות.

(המשך בעמוד 24)